

SEP'ler Hakkındaki Son Gelişmeler ve Türkiye'nin Konumu: *Teknoloji Odaklı Dünyada Yön Bulmak*

Av. Özge Atılğan KARAKULAK & Av. Beste TURAN

gun@gun.av.tr

Teknolojik gelişmeler ve küreselleşmenin etkisi ile standarda esas patentlerin önemi giderek artmaktadır. Türkiye'de Rekabet Kurulu, SEP'lerle ilgili tek içtihadında şaşırtıcı bir şekilde patent hukukunun ayrıntılarını incelerken, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinde bir SEP davasının görülüp görülmeyeceğini ve mahkemelerin FRAND terimlerinin ele alınmasında Rekabet Kurulu'nun yaklaşımını izleyip izlemeyeceğini göreceğiz..

Standarta esas patentler ("SEP" ya da "SEP"ler), bir buluşun münhasır kullanımını sağlayan patent hakları ile buluşun ilgili pazarda yaygın ve zorunlu kullanımını amaçlayan 'standartlar' arasındaki etkileşimden doğan bir kavramdır. Dünyada SEP'lerden kaynaklanan patent davalarındaki artış trendi göz önüne alındığında, SEP'in patent hukukunun yeni popüler terimi haline geldiğini söyleyebiliriz. Sürekli gelişen teknoloji SEP'lerin ortaya çıkışını desteklediğinden, bu trendin yakın gelecekte de devam edeceğini tahmin edebiliriz.

SEP'LERİ LİSANSLAMAK: FRAND KOŞULLAR

Standart Geliştirme Organizasyonları ("SGO'lar"),

ilgili sektördeki teknik şartnameleri ve bir dizi teknik şartnameden oluşan standartları belirlemekte ve bu standardın sektördeki tüm oyuncular tarafından erişilebilir olmasını amaçlamaktadır. SGO'lar bu anlamda kendi iç kurallarının bir parçası olarak fikri mülkiyet haklarına ilişkin politikalarını da yayınlamaktadırlar.

SGO'ların söz konusu fikri mülkiyet hakları politikaları içinde üyelerinin standartlara esas olabilecek patentlerini belirlemeleri de yer almaktadır. Bir üye potansiyel bir SEP belirlediğinde, kendisinden ayrıca patenti adil, makul, ayrımcı olmayan (FRAND) hüküm ve koşullara göre lisanslamayı kabul edip

etmeyeceğini beyan etmesi de istenmektedir.

FRAND beyanlarının koşulları farklı SGO'lar arasında ve beyan sahibinden beyan sahibine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda, ana hedefleri üye sayılarını artırmak ve SEP'leri mümkün olduğunca çok sayıda sektör oyuncusunun kullanımına sunmak olduğundan, SGO'lar üyelerine katı fikri mülkiyet hakları politikaları dayatmamaktadırlar. Öte yandan, SEP sahibinin patenti lisanslamak istememesi durumunda lisans talep eden kişinin standardı uygulayamayacağı göz önüne alındığında, SEP sahibinin standardı uygulamak isteyen taraf üzerinde önemli bir gücü bulunmaktadır. SEP sahiplerinin bu gücünü dengelemek ve tekelleşmeyi önlemek adına SGO'lar, SEP sahiplerinin SGO'larla yaptıkları sözleşmede FRAND koşullarını kabul etmelerini talep etmekte; bu da SEP sahiplerinin ilgili standardı uygulamak isteyen herkese FRAND koşullarda lisans sağlamayı taahhüt etmesi anlamına gelmektedir.

SEP LİSANSLAMASI

Zaman içinde SEP'lerin sayısı arttıkça, SEP'lerden kaynaklanan patent davalarının da arttığını

görmekteyiz. Her ne kadar taraflar FRAND koşullarda lisanslamayı düzenleyen ayrıntılı ve farklı olaylara uygulanabilir yasaların eksikliğinden muzdarip olsa da, çokça bilinen ve atıfta bulunulan Huawei Technologies v. ZTE (Case C-170/13) ve Nokia v. Daimler (Dosya 4c O 17/19) kararları ve farklı yargı çevrelerinden diğer başka kararlar şu anda bu alandaki uygulamalara ışık tutuyor gibi görünmektedir.

Bunun yanı sıra yakın bir zaman önce, 14 Şubat 2022 tarihinde, Avrupa Komisyonu SEP'ler için adil ve dengeli bir lisanslama çerçevesi oluşturmayı amaçlayan bir kamu istişare süreci başlattı. Bu sürecin içerisinde ayrıca, tüm tarafların katkıda bulunabileceği, sürdürülebilir bir SEP lisanslama ekosistemi için politika seçeneklerinin olası etkilerini tanımlayan bir "etki değerlendirmesi için kanıt çağırısı" da mevcut. Farklı sektörlerdeki paydaşlar 9 Mayıs 2022 tarihine kadar Avrupa Birliği Komisyonu'nun resmi internet sitesine geri bildirimde bulunabilecekler.

İstişare sürecine ilişkin Avrupa Komisyonu belgesine göre, sektördeki temel sorunlar şeffaflık eksikliğinden, FRAND hüküm ve koşulları hakkındaki

belirsizlikten ve yüksek yargılama maliyetlerinden kaynaklanıyor. Belgede ayrıca, standardın kabul edildiği tarihte SEP sahiplerinin standardın tüm potansiyel uygulamalarından haberdar olamayabileceği, bu nedenle de öngörülebilirlik konusunda da sorunlar olduğu tartışılmaktadır. Bu bağlamda Avrupa Birliği Komisyonu, SEP'lerde şeffaflığı artıracak, FRAND'ın farklı yönlerine netlik kazandıracak ve uygulamanın etkinliğini ve verimliliğini yükseltecek geliştirilmiş bir çerçeve önermektedir.

SEP ile ilgili en çok tartışılan konulardan biri de, SEP'lerin üretim tedarik zincirinin hangi aşamasında lisanslanması gerektiği sorusuna cevap vermeye çalışan, 'herkese erişim' ve 'herkese lisans' kavramlarıdır. 'Herkese erişim' yaklaşımı, SEP sahiplerine üretim zincirinin hangi düzeyinde lisanslayacaklarını seçme imkânı tanımakta; bu da genellikle nihai ürün aşaması olmakta ve bu doğrultuda standardın kullanıldığı ürün başına lisans ücreti talep edilmektedir. Ancak bu kavram nihai ürün üreticileri tarafından, değer zincirinin farklı seviyesinde yer alan firmaların lisans ücreti ödemediği standarda

erişebilmelerine olanak sağlaması nedeniyle eleştirilmektedir. Bir standardın değerinin nihai ürünün parçalarına yansıtılmasını ve FRAND lisanslarının nihai ürün üreticileri yerine parça üreticilerine (veya tedarik zincirinin farklı seviyesindeki tedarikçilere) verilmesini öngören 'herkes için lisans' kavramı da bu eleştirilerin sonucunda ortaya çıkmıştır.

SEP davalarındaki bir başka güncel tartışma ise 'isteksiz lisans sahibi' kavramında yoğunlaşmaktadır. Buradaki temel soru, standardı uygulayan firmanın ne zaman isteksiz lisans sahibi haline geldiğidir. Bu sorunun birçok olası yanıtı bulunmaktadır, örneğin, ihlalde bulunduğu iddia edilen kişinin SEP'ten haberdar olması ancak standardı lisanssız olarak kullanmaya devam etmesi veya lisans koşulları FRAND olmasına rağmen lisans sözleşmesi görüşmelerinden çekilmesi gibi hallerde lisans sahibinin isteksiz olduğu değerlendirilebilir.

Bu kavramlar Duesseldorf Mahkemesi'nde görülen Nokia ve Daimler arasındaki davada da tartışılmış, Mahkeme, SEP dava taraflarını aydınlatacak olan birtakım detaylı soruları Avrupa Birliği Adalet

Divanı'na yöneltmiştir. Ne yazık ki bu sorular, Nokia ve Daimler'in Haziran 2021'de davada sulh olması ve imzalanan sulh anlaşması kapsamında iki şirket arasındaki tüm patent davalarının geri çekilmesi nedeniyle cevapsız kalmıştır.

TÜRKİYE'NİN KONUMU

Türk Standartları Enstitüsü ('TSE') ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu ('BTK') Türkiye'de standartlarla ilgilenen devlet destekli iki ana kuruluştur.

TSE, 18 Kasım 1960 tarihinde kabul edilen 132 sayılı Kanun ile kurulmuş, münhasır yetkiyi ve tüzel kişiliği haiz, özel kanun hükümlerine göre yönetilen bir kamu kurumudur.

TSE, Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO), Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC), İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC), Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN) ve Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (CENELEC) tam üyeliğine sahiptir.

Türkiye'nin uluslararası telekomünikasyon alanındaki standart kuruluşlarla ilişkileri, ETSI'de gözlemci üye

statüsü bulunan BTK aracılığıyla yürütülmektedir. TSE ve BTK'nın SGO'lara üyelikleri olmakla birlikte, bu kurumların halihazırda Türkiye'de standartların belirlenmesinde veya fikri mülkiyet hakları politikalarının yayınlanmasında aktif rolü bulunmamaktadır.

Bildiğimiz kadarıyla SEP'ler ve FRAND lisanslamaya ilgili olarak Türkiye mahkemelerince verilmiş ayrıntılı bir karar henüz bulunmamaktadır. Bununla birlikte, 26 Aralık 2019 tarihinde, Rekabet Kurulu, Vestel v. Philips soruşturmasında SEP'lere ve FRAND koşullara ilişkin ilk kararını vermiştir (19-46/790-344). Rekabet Kurulu Vestel'in başvurusunu Avrupa Birliği Komisyonu kararlarına atıfta bulunarak değerlendirmiş, özellikle Avrupa Birliği Komisyonu'nun Apple v. Motorola (AT.39985) kararına, yine Avrupa Birliği Komisyonu'nun Samsung (At.39939) kararına ve Avrupa Birliği Adalat Divanı'nın Huawei-ZTE kararına (C-170/13) atıfta bulunmuş ancak belirli noktalarda FRAND ilkeleri söz konusu AB içtihatlarından daha da katı bir şekilde uygulanmıştır.

Rekabet Kurulu kararında, Koninklijke Philips NV'nin, Almanya'da görülen bir dizi SEP davası üzerine taraflarca imzalanan TV Patent Lisansı ve Uzlaşma Sözleşmesi hükümleri nedeniyle ilgili TV teknolojisi pazarındaki hâkim durumunu kötüye kullandığı sonucuna varmıştır. Kurul, ters ispat yükü, aşırı bilgi talebi ve patent aleyhine hükümsüzlük ileri sürmeme kaydı gibi bazı hükümlerin rekabet hukuku ihlali oluşturabileceği sonucuna varmıştır.

Rekabet Kurulu ayrıca, Koninklijke Philips NV'nin "ücretlerin belirlenmesinde üçüncü bağımsız kişiye başvurma" adımına uymadığı için FRAND koşullarında lisans vermediği ve bu nedenle lisans ücretlerinin tespitinde şeffaf davranmadığı sonucuna varmıştır.

Sonuç olarak, Kurul, Koninklijke Philips NV'nin hâkim durumunu kötüye kullandığına ve 2018 mali yılı sonuna kadar elde ettiği yıllık brüt gelirin % 0,75'i oranında ceza ödemesine karar vermiştir. Diğer yandan Rekabet Kurulu, Türk bağlı şirketi Türk Philips Ticaret A.Ş.'nin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u ihlal etmediğine karar vermiştir.

SEP DAVALARINDAKİ ARTIŞ

Önümüzdeki yıllarda SEP davalarının artmaya devam edeceği öngörülmektedir. SEP sahipleri, güvenilirlikleri ve öngörülebilirlikleri nedeniyle SEP'lerini uygulamak için çoğunlukla Almanya, ABD ve İngiltere mahkemelerini tercih ediyor gibi görünse de, teknoloji şirketlerinin küreselleşme ve yokluk krizlerinin etkisiyle yayılmacı politikalar izleyerek dünyanın farklı bölgelerinde her geçen gün üretim tesislerinin sayısını artırdıkları göz önüne alındığında, bu eğilimin gelecekte değişebileceği düşünülebilir.

Farklı sektörlerdeki yatırımlar, teşvikler ve yüksek pazar potansiyeli göz önüne alındığında, Türkiye, SEP davalarına bakan yargı çevrelerinden biri haline gelebilir. Rekabet Kurulu, SEP'lerle ilgili tek içtihadında şaşırtıcı bir şekilde patent hukukunun ayrıntılarını incelerken, biz de Türkiye'de fikri ve sınai haklar hukuk mahkemelerinde bir SEP davasının görülüp görülmeyeceğini ve mahkemelerin FRAND terimlerinin ele alınmasında Rekabet Kurulu'nun yaklaşımını izleyip izlemeyeceğini yakından takip ediyor olacağız. ■